

INNEHÅLL:

BESLUT "NATURRESERVAT LYBERGSGNUPEN": 1990-12-17
SKÖTSELPLAN "NATURRESERVAT LYBERGSGNUPEN": 1990-12-17
REGISTRUPPGIFTER "NATURRESERVAT LYBERGSGNUPEN"

*****

LÄNSSTYRELSEN DALARNAS LÄN
Miljövårdsenheten
Jan Larspers

BESLUT: 1990-12-17
DNR: 2311-5884-89 (2023)

BILDANDE AV NATURRESERVATET LYBERGSGRUPEN I MORA OCH MALUNGS
KOMMUNER

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn	Naturreservatet Lybergsgrupen
Kommun	Mora och Malung
Socken	Venjan och Malung
Läge	Ca 10 km nordväst om Öje
Kartblad	Ekonomiska kartbladen 14D 0g, 14D 0h
Gräns	Innerkanten av den kraftigt punktstreckade linjen på bifogad karta, bilaga 2
Fastigheter	Se bilaga 3 i fastighetsförteckning
Areal	219 h varav 0,6 ha vatten
Fastighetsägare	Länsstyrelsen i Kopparbergs län

BESKRIVNING AV OMRÅDET

1 (7)

Lybergsgnupen tillhör övre dalasandstensområdet och är det sydligaste berget som täcks av särnadiabas. Området ligger i naturgeografisk bemärkelse inom norra Norrlands och norra Finlands barrskogsområden och bergkullslätter. Lybergsgnupen domineras av en brant granskogsklädd östsluttning och en myrlänt plåtå som i huvudsak avvättnas söderut med två bäckraviner. Plåtån hyser granskog av fjällskogskaraktär, medan bäckravinererna i söder innehåller frodig granskog av blåbärs-, ört- och ormbunktyp. Lybergsgnupen kom att redovisas i klass I i urskogsinventeringen för Kopparbergs län som utfördes på uppdrag av statens naturvårdsverk och skogsstyrelsen.

Östsluttningens granskog utgör sannolikt en skogsbrandrefugie. Frånvaron av brandpåverkan under lång tid, goda näringsförhållanden samt skog av urskogskaraktär har sammantaget gett upphov till unika ekologiska förhållanden vilket gjort det möjligt för en mångfald av arter att uppträda tillsammans. Det visas bland annat av förekomsten av långskägg och den för landet nyfunna storporig brandticka. Kärlväxtfloran är artrik med för Dalarna mycket sällsynta inslag som skogssvingel, myskmadra, hässleklöcka och gulplister. Den sistnämnda har här sin nordligaste utpost i landet.

Genom bland annat det markanta avbrottet i landskapet ger bergspartiet upphov till flera olika biotoper, vilket gör det värdefullt ur faunasynpunkt. Här finns goda förutsättningar för tjäder, hackspett- och ugglearter.

Den vida utsikten och den imponerande skogen har länge utgjort ett intressant och uppskattat utflyktsmål för ortsbefolkningen. Malungs kommun har under senare år uppfört ett vindskydd och förbättrat stigarna genom spångning och vägvisning. Dop och friluftsgudtjänster brukar äga rum vid den markanta bergsklacken med bergsstup i öster.

ÄRENDETS BEREDNING

Malungs kommun anhöll i maj 1977 om att länsstyrelsen skulle utreda frågan om att bilda naturvårdsområde vid Lybergsgnupen.

Ett första besök vid Lybergsgnupen från länsstyrelsens sida gjordes 1978 i samband med påbörjandet av den kommunvisa naturinventeringen för Mora kommun. Naturvårderna bedömdes som mycket höga.

1979 ingick Lybergsgnupen i länsstyrelsens förteckning över värdefulla skogsområden som meddelas skogsvårdsstyrelsen. Samma år utförde Christina Hultgren en naturvårdsinventering av Lybergsgnupen som publicerades i länsstyrelsens information N 1981:3.

Följande år 1980 inkom en första avverkningsanmälan i området till länsstyrelsen. Anmälan avsåg ett ca 9 ha stort område på Västbygge besparingskog marker. Överläggningar mellan länsstyrelsen och naturvårdsverket resulterade i att verket avstyrkte en reservatsbildning. Länsstyrelsen gick därefter med på avverkningen men i modifierad form så att växtplatsen för skogssvingel skyddades tills vidare. Efter att avverkningen utförts våren 1981, inkom en anmälan för avverkning av resterande del av Västbygge besparingskog marker vid Lybergsgnupen, ca 29 ha.

Hösten 1981 meddelade Svenska Naturskyddsföreningen att man var intresserad att köpa området för naturvårdsändamål. Styrelsen för Västbygge besparingskog avstyrkte en försäljning men erbjöd att spara 4 ha skog. Efter gemensam besiktning av området i november 1981 med naturvårdsverket, markägare och länsstyrelsen som deltagande, tillstyrkte naturvårdsverket en reservatsbildning. Något senare i december 1981 fattade länsstyrelsen ett beslut om interimistiskt naturreservat för det avverkningsanmälda området inklusive en skyddszon totalt ca 40 ha. Beslutet förlängdes den 14 juni 1982 till den 23 augusti 1982.

Under samma tid utarbetade länsstyrelsen ett förslag till beslut om naturreservat som remitterades till ett tiotal remissinstanser.

Länsstyrelsen beslutade vidare den 23 augusti om en förlängning av det interimistiska förordnandet till den 31 december 1982 dock för att gälla ett mindre område om ca 14 ha. Västbygge besparingskog verkställde därefter avverkningen av resterande skog i december 1982.

Den 20 december 1982 fattade länsstyrelsen ånyo ett beslut om förlängning av det interimistiska naturreservatet att gälla till den 31 oktober 1983. Under hösten 1983 inkom till länsstyrelsen, från Övansiljans naturvårdsförening, en namnlista med 700 undertecknare för bevarande av Lybergsgnupen.

Den 17 oktober 1983 förlängdes länsstyrelsens beslut till den 31 december 1983. Förordnandet om interimistiskt reservat utsläcktes därefter.

I augusti 1984 inkom en anmälan från Västbygge besparingskog om avverkning av ca 4 ha inom det aktuella området. Skogsvårdsstyrelsen rekommenderade Västbygge besparingskog att avstå från avverkning vilket accepterades av markägaren.

I syfte att klarlägga naturvårderna i hela Gnupenområdet företogs en besiktning i september 1986. Deltagare var bland andra växtekologisk expertis och representanter från skogsvårdsstyrelsen, naturvårdsverket, länsstyrelsen samt Svenska Natur-

skyddsföreningen. Vid besiktningen framkom att det trots de utförda avverkningarna i området fortfarande fanns höga biologiska värden.

Malungs kommun anslog i december 1988 725 000 kronor för marklösen av vissa delar av det tilltänkta reservatet i nom Malungs kommun.

Under 1989-90 förvärvade lantbruksnämnden berörda fastigheter i Malungs kommun med undantag av Öjeskiftena i öster. Den största markägaren i området, Korsnäs AB, avstog från ersättning för cirka en tredjedel av sitt markinnehav utgörande ett värde av cirka 450 000 kronor. 1990 inköpte Sveriges naturvårdsfond den del av reservatet som ligger i Mora kommun motsvarande det ursprungliga interimsiska reservatet. Genom lantmäteriets försorg upprättades samma år förvärvsavtal för Öjedelen mellan staten och återstående fastighetsinnehavare.

Hösten 1990 utarbetades ett förslag av länsstyrelsen omfattande beslut samt skötselplan för området. Förslaget skickades för synpunkter till bland andra Svenska naturskyddsföreningen, Mora och Malungs kommuner samt Statens naturvårdsverk. Samtliga remissinstanser tillstyrkte en reservatsbildning.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD SAMT ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

Området är botaniskt intressant genom förekomsten av extremt artrik flora och urskogsberoende hotade växtarter. Området är ett omtyckt utflyktsmål av väsentlig betydelse för friluftslivet.

Skogen i området skall utvecklas fritt. Inom hyggena i norr skall en naturlig återbeskogning ske.

Eftersom området redan hyser markerade leder och ett vindskydd för allmänhetens friluftsliv erfordras endast smärre kompletterande anordningar för att tillgodose behoven i detta avseende.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Det beskrivna området som avgränsas med innerkanten av en kraftig punktstreckad linje på bifogad karta, bilaga 2, bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas och vårdas på grund av sin betydelse för kännedom om landets natur och eftersom området är av stor betydelse för allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025) området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara Lybergsgnupen.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara ett område med stora urskogsvärden som inrymmer urskogsberoende livsformer samt unik kärlväxtflora som betingas av de speciella geologiska och topografiska förhållandena.

Ändamålet är också att bevara områdets stora friluftslivsvärden.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484 omtryckt 1987:939, 9 § därefter ändrad 1988:715) vilka anges nedan.

A. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 8 § NATURVÅRDSLAGEN OM INSKRÄNKNING I RÄTTEN ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHETER I NOM RESERVATET

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. uppföra helt ny byggnad eller anläggning,
2. spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller dämna,
3. avverka eller utföra annan skogsvårdande åtgärd,
4. anlägga mark- eller luftledning,
5. inplantera för området främmande växt- eller djurart,
6. skada växande eller döda - stående eller ikullfallna - träd och buskar, gräva upp eller plocka örter, mossor, svampar och lavar,
7. framföra motordrivet fordon i terrängen,
8. jaga annat än älg, rådjur, räv och hare,
9. skogsgödsla eller använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Punkt A 9 innebär att bestämmelserna i 20 § skogsvårdslagen om bekämpning av skadeinsekter ej skall gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på skog utanför naturreservatet som följd av att - i enlighet med reservatsföreskrifterna - åtgärder för att förebygga eller bekämpa insektspredning inte vidtagits inom reservatet, bedöms frågan om ersättning härför enligt skadeståndsrättsliga regler.

B. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSLAGEN ANGÅENDE MARKÄGARES OCH ANNAN SAKÄGARES SKYLDIGHET ATT TÅLA VISS INTRÅNG

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtas inom området som framgår av bifogad skötselplan.

C. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 10 § NATURVÅRDSLAGEN OM VAD ALLMÄNHETEN HAR ATT IAKTTA INOM RESERVATET

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. göra åverkan på mark eller på geologiska naturföremål,
2. skada växande eller döda - stående eller ikullfallna - träd och buskar, plocka eller gräva upp örter, mossor, svampar och lavar,
3. elda annat än på anvisad plats,
4. tälta,
5. fånga eller insamla djur,
6. inplantera för området främmande växt- eller djurart,
7. framföra motordrivet fordon i terrängen. Undantag skall gälla naturvårdsförvaltare vid tillsyn och förvaltning.
8. klättra i bergsbranten i nordost.

D. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSFÖRORDNINGEN RÖRANDE NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN AV RESERVATET

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltning m.m som framgår av skötselplanen, bilaga 4.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen i Kopparbergs län.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, blankett 2:1.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Lilly Hansson jämte ledamöterna Per Erik Aarnseth, Bertil Andersson, Karl Boo, Per Erik Granström, Lars-Ove Hagberg, Karl-Gustaf Holmén, Per Jansson, Eva Kungsmark, Bengt Nylund, Olle Olsson, Margareta Rud, Lillemor Rudholm, Lennart Thorslund och Nicke Welin-Berger.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Svensson, förste länsassessor Stig Holback, avdelningsdirektör Björn Risinger, miljövårdsdirektör Stig-Åke Svensson och förste byråsekreterare Jan Larspers, föredragande.

Lilly Hansson

Jan Larspers

Bilagor:

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Fastighetsförteckning
4. Skötselplan
5. Registeruppgifter
6. Hur man överklagar, blankett 2:1

*****

1990-12-17

Bilaga 4

SKÖTSELPLAN LYBERGSGNUPEN

Upprättad av LÄNSSTYRELSEN I KOPPARBERGS LÄN
Fastställd av LÄNSSTYRELSEN I KOPPARBERGS LÄN

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET LYBERGSGNUPEN

I ALLMÄN BESKRIVNING

1 ADMINISTRATIVA DATA

(Se förslag till reservatsbeslut.)

2 GRUNDEN FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER

(Se förslag till reservatsbeslut.)

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Lybergsgnupen tillhör övre dalasandstensområdet och är det sydligaste berget som täcks av sårnadiabas. Området ligger i naturgeografisk bemärkelse inom norra Norrlands och norra Finlands barrskogsområde och bergkullterräng. Lybergsgnupen domineras av en brant granskogsklädd östsluttning och en myrlänt plåtå som i huvudsak avvättnas söderut med två bäckraviner. Plåtån hyser granskog av fjällskogskaraktär, medan bäckravinererna i söder innehåller frodig granskog av blåbärs-, ört- och ormbunkstyp. Lybergsgnupen kom att redovisas i klass I i urskogsinventeringen för Kopparbergs län som utfördes på uppdrag av statens naturvårdsverk och skogsstyrelsen. Östsluttningens granskog utgör sannolikt en brandrefugie. Frånvaron av brandpåverkan under lång tid, goda näringförhållanden samt skog av urskogskaraktär har sammantaget gett upphov till unika ekologiska förhållanden vilket gjort det möjligt för en mångfald av arter att uppträda tillsammans. Det visas bland annat av förekomsten av långskägg, och den för landet nyfunna storporig brandticka. Kärlväxtfloran är artrik med för Dalarna mycket sällsynta inslag som skogssvingel, myskmadra, hässelklocka och gulplister. Den sistnämnda har här sin nordligaste utpost i landet.

Genom bland annat det markanta avbrottet i landskapet ger bergspartiet upphov till flera olika biotoper, vilket gör det värdefullt ur faunasynpunkt. Här finns goda förutsättningar för tjäder, hackspett- och ugglearter.

Den vida utsikten och den imponerade skogen har länge utgjort ett intressant och uppskattat utflyktsmål för ortsbefolkningen. Malungs kommun har under senare år uppfört ett vindskydd och

förbättrat stigarna genom spångning och vägvisning. Dop och friluftsgudtjänster brukar äga rum vid den markanta bergsklacken med bergstup i öster.

3.2 Nuvarande markanvändning

Jakt, skogsbruk och friluftslivsutnyttjande är de enda former av markanvändning som bedrivs i området.

3.3 Tillgänglighet

Området kan nås via skogsbilvägar från tre olika håll, från öster över Öje, från norr över Lima eller Venjan, från söder över Malung.

3.4 Slitage och störningskänslighet

De flesta besökarna i området rör sig längs de befintliga markerade lederna vilket medför mindre slitage på övriga markområden. Området är relativt stort och avlägset beläget varför besökarna inte utgör något större hot mot den skyddsvärda floran ur slitagesynpunkt.

3.5 Källuppgifter

Lundqvist, R: Urskogar och fjällurskogar i Kopparbergs län. Opublicerad rapport, Länsstyrelsen.

Hultgren, Ch: Naturinventering av Lybergsgnupen. Information N 1981:3 från Länsstyrelsen.

Granerot, A: Några intressanta växtfynd från norra Dalarna. Svensk botanisk tidskrift, 1981:1.

Appelqvist, T och Hallingbäck, T: Botanisk och zoologisk undersökning av Lybergsgnupen 1983. Opublicerad.

Hallingbäck, T och Larsson K.H: En urskogssvamp på Lybergsgnupen. Svensk botanisk tidskrift 77, 1983.

II PLANDEL

1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet skall vara att bevara den för regionen ovanliga ansamlingen av urskogsberoende växt- och djurarter. Målsättningen är att skydda skogen från avverkning så att den kan bibehålla sin ekologiska dynamik i ett i huvudsak opåverkat ekosystem.

1.2 Generella riktlinjer

1.2.1 Hävd av skogsområde

Skogen skall få utvecklas fritt. Inget skogsbruk får sålunda ske. Inom hyggerna i norr bör en naturlig återbeskogning ske. Inventerings- och forskningsinsatser bör därvid insättas framför allt på en dokumentation av hyggernas förändring.

1.2.2 Hävd av övrig mark

De två Gnupentjärnarna i området är humusrika och kantade av myr varför de saknar värde som kalknings- och fiskobjekt.

1.2.4 Jakt

Jakt skall även i fortsättningen kunna bedrivas på älg, rådjur, räv och hare.

1.2.5 Skogsbrand

Uppkommer bränder skall normala brandbekämpningsåtgärder vidtagas.

1.2.6 Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatets gräns skall utföras enligt svensk standard (SIS 031522) och naturvårdsverkets anvisningar.

1.2.7 Tillsyn

Förvaltarens tid för tillsyn av reservatet beräknas omfatta ett dagsverke per år.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är framför allt att skydda den värdefulla naturen men även att befrämja det rörliga friluftslivet. Lybergsgnupen är ett välkänt utflyktsmål. Dispositionen av området utgår från att underlätta för besökare att ta sig fram i området och att kunna studera skogar och utnyttja dess friluftsvärden.

Det är viktigt att besökare kanaliseras till vissa uppmärkta stigar och utsiktspunkter. Härigenom får man ett mindre slitage. Med hänsyn till de starka naturvetenskapliga intressena får skotertrafik inom området ses som ett klart störningsmoment. Det är framför allt störningar av vissa känsliga djurarter där skotertrafiken är till nackdel.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Parkeringsplatser

Beskrivning: Parkeringsplatser finns redan idag vid Lybergets och Öjs-Lybergets fäbodan väster respektive söder om reservatet. Erforderliga nyttjanderättsavtal skall upprättas mellan staten och markägarna.

Vid Lämmel kölen norr om reservatet skall ingen särskild parkeringsplats anordnas, för att däri genom minimera antalet besökare norrifrån. Här finns möjligheter att i liten omfattning parkera bilar utmed skogsbilvägen under hänsynstagande till virkestransporternas framkomst.

Åtgärder: Viss upprustning av parkeringarna vid fäbodarna erfordras i form av påförel av slitlagergrus.

2.2.2 Vandringleder

Beskrivning: Inom området finns i princip de behövliga lederna. Lederna kommer in i reservatet från Lybergets och Öjs-Lybergets fäbodan. Den intressantaste målpunkten för allmänheten torde vara triangelpunkten vid bergsbranten i öster.

Viss översyn av ledernas spänger och ledmarkeringar erfordras.

2.2.3 Vindskydd och eldstad

Beskrivning: Befintligt vindskydd vid triangelpunkten finns redan idag och uppfyller kraven på komfort i detta sammanhang. Murad eldstad bör utföras i grov natursten vid triangelpunkten för att undvika eldandet direkt på berghällarna.

2.2.4 Information

Åtgärder: Informationstavlor uppsättes i anslutning till parkeringsplatserna vid Lybergets och Öjs-Lybergets fäbodan.

Informationstavla uppsättes vid triangelpunkten som beskriver Lybergsgnupens naturvärden, det som syns från utsiktspunkten och ut över skogslandet, granskogen i norr, granskogen av fjällkaraktär samt det urskogsberoende växt och djurlivet.

Mindre informationstavlor med kartbild och reservatsföreskrifter uppsättes efter skogsbilvägen vid Lämmel kölen samt där vandringlederna passerar reservatsgränsen.

3 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Allmänt

Kostnaderna som redovisas bygger på uppskattningar och på 1990 års prisnivå. Dagsverkskostnaden 1 200 kronor avser lönekostnader, kostnad för arbetsledning, utrustning och hyror.

Engångsåtgärderna bör kunna genomföras på sikt med statliga beredskapsmedel. De årliga tillsyns- och underhållskostnaderna belastar anslaget "vård av naturreservat m. m."

Engångsåtgärder

Utmärkning av reservatets gräns, uppsättning av tre större och tre mindre informationstavlor:

20 dv á 1 200: - = 24 000: -

Materialkostnad: = 10 000: -

Översyn av vandringsleder, i ordningsställande av parkeringar, toalett samt eldstad:

10 dv á 1 200: - = 12 000: -

Materialkostnad: = 20 000: -

Engångsåtgärder totalt: 66 000: -

Tillsyn och underhåll

Tillsyn och underhåll: 2 dv á 1 200: - = 2 400: -

Materialkostnad inkl vadhållning: = 7 600: -

Årlig tillsyn och underhåll: 10 000: -

*****

REGISTRUPPGIFTER

Bilaga 5

Uppgifter om NATURRESERVATET LYBERGSGNUPEN

Namn: Naturreservatet Lybergsgnupen
 Kommun: Mora och Malung
 Läge: Ca 10 km nordväst om Öje
 Kartblad: Ekonomiska kartblad 14D 0g och 14D 0h
 Gräns: Innerkanten av den kraftigt punktstreckade linjen på bifogad karta, bilaga 2
 Fastigheter: Se bilaga 3, fastighetsförteckning
 Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen i Kopparbergs län
 Markägare: Se bilaga 3
 Areal: 219 ha varav 0,6 ha vatten
 Naturtyper: 178 ha barrskog, 40 ha myr och 0,6 ha vatten
 Landskapstyp: Skogslandskap
 Naturgeografisk region: Norra Norrlands och Norra Finlands barrskogsområden och bergkullslätter (32b)
 Skyddsmotiv: Botaniska, Allmänkologiska, Friluftsliv
 Skyddsföreskrifter: Indispensabla: A1 - A9
 Dispensabla partiella: -
 Dispensabla: -
 Skyddsföreskrifter produktiv skogsmark: A3, A9
 Befintliga anläggning.: Vindskydd, markerade leder
 Planerade anläggning.: Informationstavlor
 Skötselplan: Föreskrifter under D
 Inventeringar: Se källuppgifter i skötselplan.